

SKUTECZNOŚĆ POLITYK PRZECIWDZIAŁANIA RADYKALIZACJI POSTAW W EUROPIE: WNIOSKI Z BADAŃ

Zespół badawczy DARE w Polsce dokonał oceny ram prawnych i dokumentów programowych, mających na celu przeciwdziałanie radykalizacji postaw (poprzez zapobieganie i zwalczanie brutalnego ekstremizmu), w 16 krajach Europy, aby poszerzyć wiedzę na temat procesów radykalizacji postaw (islamistycznych i skrajnie prawicowych) oraz wzmocnić zdolność do skutecznego przeciwdziałania tym zagrożeniom.

USTALENIA DARE

Radykalizacja i rekrutacja terrorystów to procesy mające ze swojej natury społeczny charakter

Podczas tworzenia polityk należy przyjąć społeczne i edukacyjne podejście do przeciwdziałania tym zagrożeniom

- **Radykalizacja i rekrutacja terrorystów to procesy mające ze swojej natury społeczny charakter. Z tego względu społeczne i edukacyjne podejście do tych zagrożeń są kluczowe w przeciwdziałaniu im.** Współczesne polityki bezpieczeństwa oraz przeciwdziałania terroryzmowi i radykalizacji postaw nie uwzględniają w wystarczającym stopniu czynników długoterminowych i społeczno-ekonomicznych ani na poziomie narodowym, ani ogólnoeuropejskim.
- Skupienie się na poziomie społeczności lokalnej ma kluczowe znaczenie w przeciwdziałaniu radykalizacji postaw. Wiele krajów europejskich uruchamia programy przeciwdziałania radykalizacji postaw, które są zorientowane lokalnie (zgodnie z podejściem oddolnym), a nie centralnie (zgodnie z podejściem odgórnym). Kraje coraz częściej inwestują w programy szkoleniowe dla szkół, nauczycieli, policjantów i pracowników służb bezpieczeństwa, aby mogli oni pracować na poziomie społeczności lokalnej.
- **Podmioty zainteresowane zgadzają się co do potrzeby uwzględnienia w politykach i programach przeciwdziałania radykalizacji i deradykalizacji postaw mechanizmów ewaluacji, umożliwiających ocenę ich efektywności.** Kluczowe znaczenie ma włączenie do wszystkich strategii i programów przeciwdziałania/de-radykalizacji środków oceny wpływu, które zapewnią rygorystyczną i sprawiedliwą ocenę dokonywaną zarówno przez osoby bezpośrednio zaangażowane, jak również przez podmioty finansujące, państwa i przedstawicieli społeczeństwa obywatelskiego. Tylko 27% wszystkich przeanalizowanych polityk, planów działania, aktów prawnych, strategii itp. zawierało taką ocenę lub wspominało o potrzebie jej uwzględnienia.

REKOMENDACJE DLA DECYDENTÓW I POLITYKÓW

Dla instytucji europejskich

1. Wstrzymanie wszelkich nowych wniosków prawnych lub pozaprawnych związanych z przeciwdziałaniem radykalizacji postaw do czasu przeprowadzenia oceny wpływu obecnie dostępnych instrumentów, w tym dyrektywy antyterrorystycznej UE.
2. Zachęcanie państw członkowskich do włączania środków oceny wpływu do ich polityk zapobiegania i zwalczania radykalizacji oraz do finansowania projektów zawierających mechanizmy monitorowania i elementy oceny.
3. Promowanie europejskiego „banku pomysłów” gromadzącego rozwiązania w zakresie radykalizacji postaw opracowane na poziomie narodowym i lokalnym, które będą wykorzystywane i udostępniane innym państwom członkowskim stojącym w obliczu zagrożenia radykalizacją jako punkty odniesienia oraz modele, które można dostosowywać do innych kontekstów prawnych i kulturowych. Za zapewnienie takiej wymiany pomysłów mogłaby być odpowiedzialna Sieć Upowszechniania Wiedzy o Radykalizacji Postaw (*Radicalisation Awareness Network*).
4. Zapewnienie międzysektorowego podejścia do przeciwdziałania radykalizacji postaw, z uwzględnieniem wielorakich strukturalnych — społeczno-ekonomicznych, ideologicznych i geopolitycznych — źródeł radykalizacji postaw oraz sposobu, w jaki czynniki te wzajemnie na siebie oddziałują.

Dla państw członkowskich

1. Opracowanie podejścia opartego na współpracy wielu podmiotów przy opracowywaniu i wdrażaniu polityk zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw, z bardziej szczegółowym uwzględnieniem aspektów lokalnych oraz organizacji pozarządowych (z zachowaniem ich autonomii) w szczególnych przypadkach. Polityki zapobiegania i przeciwdziałania radykalizacji postaw powinny być przekrojowe, obejmować wszystkie dziedziny działalności państwa, a jednocześnie uwzględniać poziom mikro, w tym konkretne osoby i konieczność dostosowywania rozwiązań do potrzeb.
2. Skoncentrowanie narracji przeciwdziałających radykalizacji na budowaniu "wspólnej przyszłości", a nie tylko na uznawaniu i szanowaniu różnic.
3. Uwzględnienie szerokiego zakresu ideologii i zachowań, które obejmuje radykalizacja, jak również procesu jej kumulacji.
4. Opracowanie i wdrożenie skutecznych mechanizmów monitorowania internetu i platform mediów społecznościowych, które są powszechnie wykorzystywane jako narzędzia propagandy przez organizacje terrorystyczne.
5. Zajęcie się potrzebami młodzieży (grupy najbardziej narażonej na potencjalną radykalizację) poprzez politykę i programy w zakresie jej integracji społecznej, upodmiotowienia i edukacji oraz uwzględnienie jej poglądów, ponieważ jest ona również motorem zmian.
6. Zapewnienie właściwego opracowania i wdrożenia strategii i narzędzi komunikacyjnych w celu przeciwdziałania radykalizacji postaw oraz stosowanie dyskursu inkluzywnego. Wykorzystanie Europejskiej Sieci Komunikacji Strategicznej (ESCN), której celem jest wspieranie państw członkowskich w tym przedsięwzięciu.
7. Wspieranie szkół (i organizacji pozarządowych) w promowaniu aktywizmu obywatelskiego, korzystania z instytucji demokratycznych i zrozumienia wartości obywatelskich, aby umożliwić młodym ludziom aktywne i krytyczne zaangażowanie się w ulepszanie systemu demokratycznego.
8. Opracowanie środków oceny wpływu w celu oceny skuteczności polityk przeciwdziałania i zwalczania radykalizacji postaw.

Dla organizacji pozarządowych

1. Wspieranie instytucji społeczności lokalnych i ich liderów w celu lepszego zrozumienia radykalizacji postaw w ich społecznościach oraz zachęcanie ich do dalszego rozwijania własnych mechanizmów obronnych.
2. Równolegle zwiększać interakcje offline z młodzieżą i pomiędzy młodzieżą poprzez programy spójności społecznej i wymiany (np. w ośrodkach młodzieżowych, na spotkaniach społeczności itp.)

KRÓTKI OPIS DZIAŁAŃ BADAWCZYCH

Ustalenia opierają się na danych zebranych w okresie od 1 maja 2017 r. do 10 lutego 2019 r., w szczególności:

- 25 wywiadów z ekspertami (z 13 krajów) w dziedzinach związanych z przeciwdziałaniem radykalizacji, zwalczaniem terroryzmu i deradykalizacją. Rozmówcami byli – w zdecydowanej większości – praktycy, reprezentujący szereg instytucji na szczeblu krajowym i unijnym (RAN - Sieć Upowszechniania Wiedzy o Radykalizacji Postaw, Europol);
- Kompilacja i analiza porównawcza 100 dokumentów: strategii (13), polityk (4), dokumentów prawnych (12), programów (33), planów działań (25) oraz istniejących badań dotyczących polityk (13). Dokumenty zostały zebrane z 16 krajów: 12 państw członkowskich UE (Belgia, Czechy, Dania, Finlandia, Francja, Niemcy, Grecja, Holandia, Polska, Hiszpania, Szwecja, Wielka Brytania); oraz 4 państwa europejskie nienależące do UE (Norwegia, Rosja, Turcja, Szwajcaria). 13 dokumentów odnosi się ściśle do poziomu UE.

Metodologia

- Analiza podobieństw i różnic w narodowych podejściach do przeciwdziałania brutalnemu ekstremizmowi;
- Porównanie, z wykorzystaniem podejścia syntetycznego, różnych kontekstów narodowych w celu wyciągnięcia wniosków opisujących najnowszą dynamikę zarówno w procesie radykalizacji postaw, jak i w projektowaniu i wdrażaniu polityk przeciwdziałania temu zjawisku.

DEFINICJE DARE

Radykalizacja to proces, w wyniku którego jednostki lub grupy przyjmują postawy skrajne i/lub angażują się w działania wspierające przemoc w dążeniu do osiągnięcia ekstremistycznych celów. *Projekt DARE koncentruje się na badaniu radykalizacji postaw wśród radykalnych islamistów i skrajnej prawicy/antyislamistów.*

Zapobieganie brutalnemu ekstremizmowi (PVE) i zwalczanie brutalnego ekstremizmu (CVE) są skrótowymi określeniami szeregu nieprzymusowych działań, mających na celu zmniejszenie zaangażowania w terroryzm.

Deradykalizacja to proces psychologiczny, w wyniku którego dana osoba porzuca ekstremistyczną ideologię, a ryzyko jej ponownego zaangażowania się w działalność terrorystyczną spada.

INFORMACJE O PROJEKCIE

Nazwa projektu	DARE: Dialog o radykalizacji i równości
Koordynator	Profesor Hilary Pilkington, University of Manchester, Wielka Brytania
Konsorcjum	<ul style="list-style-type: none">- University of Manchester (UNIMAN), Wielka Brytania- Anadolu University (AU), Turcja- Collegium Civitas (Civ), Polska- École des Hautes Études en Sciences Sociales (EHESS), Francja- Institute of Social Sciences Ivo Pilar (IPI), Chorwacja- Hochschule Düsseldorf – University of applied sciences (HSD), Niemcy- European Network Against Racism – ENAR [Europejska Sieć Przeciwko Rasizmowi], Belgia- German Institute on Radicalisation (GIRDS), Niemcy- Higher School of Economics, Sankt Petersburg (HSE), Rosja- Leiden University (UL), Holandia- Oslo Metropolitan University (OsloMet), Norwegia- Panteion University (PUA), Grecja- University of Sfax (US), Tunezja- Teesside University (TEES), Wielka Brytania- People for Change Foundation [Fundacja Ludzie na Rzecz Zmian] (Pfc), Malta- University of Oslo (UiO), Norwegia- University of Birmingham (UNIBHAM), Wielka Brytania
Kraje	Belgia, Chorwacja, Niemcy, Grecja, Francja, Malta, Holandia, Norwegia, Polska, Rosja, Tunezja, Turcja, Wielka Brytania.
Finansowanie	Projekt otrzymał dofinansowanie z programu Unii Europejskiej „Horizon 2020” na badania i innowacje program w ramach umowy grantowej nr 725349.
Okres realizacji i budżet	4 lata. Rozpoczęcie 01/05/2017 – Zakończenie 30/04/2021. Budżet: 5 mln euro.
Wizja	DARE proponuje nowe podejście do badań nad radykalizacją jako alternatywę dla tradycyjnych badań nad terroryzmem, które koncentrują się przede wszystkim na aktach terrorystycznych i osobach zaangażowanych w działania terrorystyczne. Rozumiejąc radykalizację jako zjawisko <i>społeczne</i> , jak i poprzez badania oparte na dowodach empirycznych, DARE ma na celu poszerzenie wiedzy na temat procesów radykalizacji i nieradykalizacji; wykazanie, że nie jest ona częścią żadnej religii czy społeczności; oraz lepsze zrozumienie jej długoterminowych źródeł, przyczyn oraz dynamiki psychologicznej, emocjonalnej i społecznej.
Cele	<ol style="list-style-type: none">1. Zrozumienie trendów w obszarze radykalizacji w kontekście historycznym, przestrzennym i politycznym, w tym ich wzajemnego oddziaływania i możliwości kumulowania się skutków.2. Zidentyfikowanie nowych tendencji (trendów) w zakresie podatności na radykalizację, zwłaszcza w odniesieniu do młodzieży i płci, oraz rozszerzenie zakresu badań o trajektorie nieradykalizacji.3. Zbadanie interakcji struktury i sprawczości w radykalizacji na przecięciu czynników społecznych (makro), grupowych (mezo) i indywidualnych (mikro) w indywidualnych trajektoriach.4. Pełniejsze zrozumienie roli nierówności i poczucia niesprawiedliwości w radykalizacji postaw.5. Zrozumienie relatywnego znaczenia religii, ideologii i pozaideologicznych (afektywnych) wymiarów radykalizacji oraz ich wzajemnych powiązań.6. Opracowanie nowych narzędzi oceny i interwencji w celu przeciwdziałania radykalizacji postaw oraz maksymalizacja ich wpływu poprzez aktywną współpracę z decydentami politycznymi i zainteresowanymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego.
Strona internetowa	http://www.dare-h2020.org oraz http://www.dare-h2020.civitas.edu.pl
Dalsze informacje	Łukasz Jurczyszyn: lukasz.jurczyszyn@civitas.edu.pl
	 <p><i>Niniejsza publikacja odzwierciedla jedynie stanowisko autora(ów); Komisja Europejska i Agencja Wykonawcza ds. Badań Naukowych nie ponoszą odpowiedzialności za umieszczoną w niej zawartość merytoryczną</i></p>